

Л. Н. Толстой атындағы Қостанай
облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы
Кітапханаларды дамыту бөлімі

Костанайская областная универсальная
научная библиотека им. Л. Н. Толстого
Отдел развития библиотек

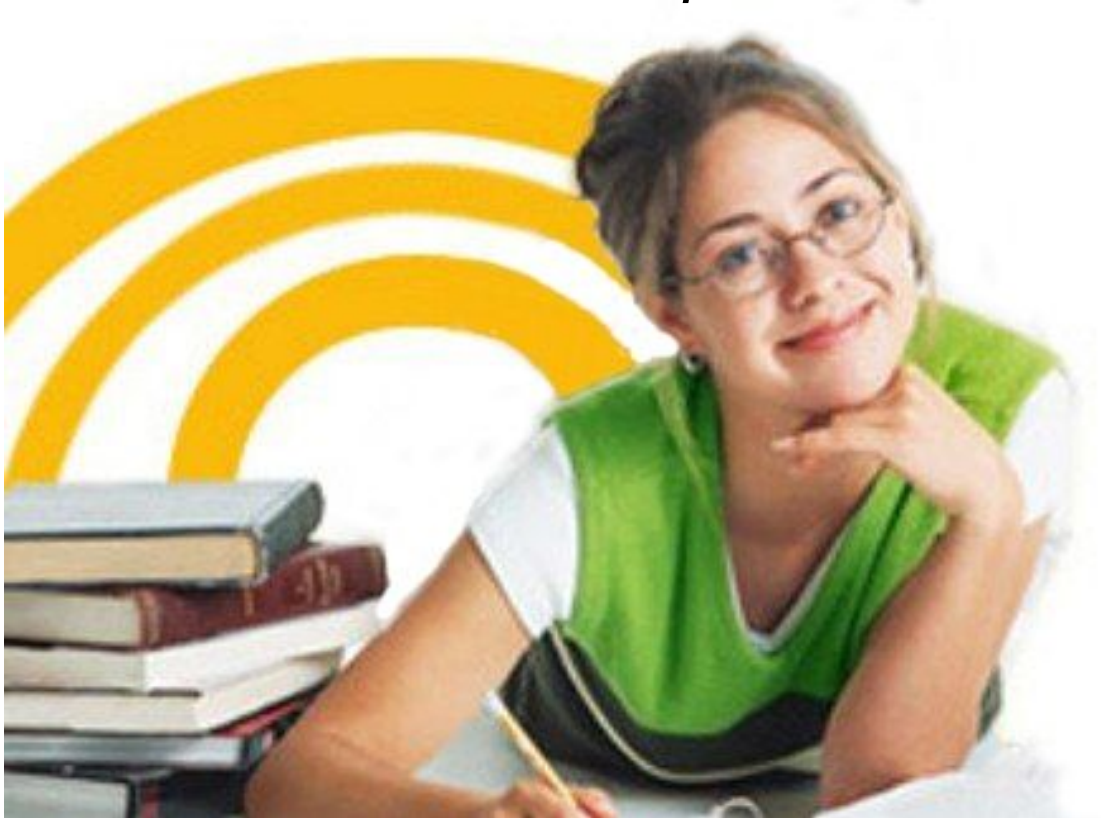
Зерттеу нәтижелері

*«Кітапханашы еңбегінің жемісті
болуының себептері»*

Итоги исследования

*«Факторы успешности труда
библиотекаря»*

Қостанай 2009

Бүгінгі таңда қоғамға кітапхана керек пе деген сұрақ жиі туындап тұратын кезде, біздің кәсіби ұйымымыздың және жалпы бұл кәсіптің болашағына болжау жасау өте маңызды болмақ. Кез келген саланың жұмысына талдау жасау және оның жұмысына түзетулер енгізу үшін әлеуметтік сауалнамалар мен зерттеулер жүргізудің маңызы зор болып табылады.

Осы мақсатта 2009 жылдың қарашасы мен желтоқсаны аралығында Л.Н.Толстой ат. ОӘҒК қызметкерлерінің арасында сауалнама өткізілді. Аталған зерттеуді жүргізу барысында әріптестеріміз С.Торайғыров ат. Павлодар мемлекеттік университеті мен Чуваш кітапханашыларының тәжірибелерін басшылыққа алдық. Келешекте өз жұмысымызды дамытып, жетістіктерге жетуіміз үшін ұжым мүшелерінің кәсіби тұрғыдан даму деңгейін білудің қажеттілігі маңызды болды.

Олардың келешекте кітапхана саласының жұмысын дамытып, жетістіктерге жету үшін ұжым мүшелерінің кәсіби тұрғыдан даму деңгейін білудің маңыздылығы туралы жүргізген зерттеулері біздің қызығушылығымызды тудырды және біздің ойымызша, бұл назар аударуға тұратын бағыттардың бірі болып табылады.

Біздің алдымызға қойған негізгі мақсатымыз – кітапханашылардың әлеуметтік-психологиялық мінездемесін жасау және олардың кәсіби түсініктерінің көрсеткішін анықтау болды. Біз кітапханашылардың қазіргі замандағы бағыттары мен ұстанымдарын зерттеуге тырысып, кітапхананың болашағы туралы ойлары мен түсініктерін және кітапханашы мамандығының даму жолдарын анықтауға, оның мәртебесін көтеруге себеп болатын жолдарды табуға тырыстық.

Кітапханашылар санына сай келетін барлығы 90 сауалнама таратылып, оның 78-не жауап алынды.

Сұрау жүргізілгендердің барлығы - 20 мен 63 жас аралығындағы әйел адамдар болды. Олардың негізгі жас көрсеткіші – 41-50 аралығы – 32 адам, 51-ден 58 жас аралығы – 17 адам, 31-ден 40 дейінгі жастағылар 16, 20-дан 30-ға дейінгілер 14 адам болды.

70 адамның жоғары білімі болса, оның 31-нің кітапханалық жоғары, 13 адамның арнайы орта білімі бар. 25 адамның еңбек өтілі 16-дан 25 жыл аралығын құрайды. 18 адам 25 жылдан астам, 6 мен 15 жыл аралығында 18 адам және 5 жылға дейінгі еңбек өтілі бар 18 адам жұмыс істеп жатыр.

Кітапханашылардың жас құрамына, өндірістік өтіліне және біліміне қатысты жасалған талдау зерттеуге қатысқандардың көпшілігінің тәжірибелі, кемеліне келген қызметкерлер деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.

Сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі – 21 адам (27%) мамандықты кездейсоқ таңдаған болса, 20 адам (25,6 %) өз таңдауларын жұмысқа деген қажеттіліктен болғанын, 16 адам (20,5%) мамандық таңдауға туыстарының себеп болғанын айтқан, тек 8 адамның ғана (10%) өз қалауларымен келгендері белгілі болды және қалған 16 адам (20,5%) сұрауларға жауап беруде қиындықтарға кезіккен.

Талдау сұраққа жауап берген 30 адамның (38,5%) өз білімдерінің кәсіби тұрғыдан жеткілікті деп есептейтіндерін, 30 адамның (38,4%) үнемі өздерінің

білімдерін жетілдіріп отыратынын, 13 адамның (16,6%) білімдерінің аздық етіп жүргендерін және біліктіліктерін арттырғылары келетіндерін көрсетті.

Біліктілікті арттыру түрі бойынша 28 адам (35%) өз беттерінше білім алғанды қаласа, 24 адам (30 %) қызметкерлердің санаттары бойынша қашықтан оқуды қалаған, 23 адам (29%) республикалық деңгейде білім алғылары келген болса, жалпы семинарларда білім алуға 21 адам (26%) тілек білдірген, 4 адам (5%) басқа түрлер деп көрсеткендерімен нақты қандай түрлері туралы ештеңе айтпаған.

Республикалық деңгейдегі білім алуға деген қызығушылық таныту құптарлық жай болғанымен әкімшілік пен әдістемелік қызметтің құзырындағы мәселе емес. Өз бетінше білім алу - арнайы оқу түрін қажет етпейтін, жақсы маман болғысы келетін әрбір қызметкер үшін қажеттілік болып табылады.

Біздің ойымызша біліктілікті арттырудың қазіргі заманға сай жаңа жүйесін енгізу туралы мәселе көтеретін уақыт жеткен сияқты. Бұл - болашаққа қатысты айтылған ой болғанымен бірінші кезекте кітапхананың әдістемелік қызметіне қатысты болса керек.

Небары 8 % өз қалауларымен келгендеріне қарамастан, 46 адам (50%) өз жұмысын сүйетін және құрметтейтін болып шықты, 25 адам (30%) кітапханада жұмыс істеу қызықты, шығармашылыққа толы, абыройлы деп есептесе, 8 адам (10%) басқа жұмыс болмағандықтан жүргендерін айтқан, 4 адам (5%) кітапхана жұмысын тыныш, көп күш қажет етпейтін, ал 1 адам (1%) қызықсыз, бір сарынды және абыройсыз жұмыс деп бағалаған, 7 адам (9%) сұраққа жауап бере алмаған.

Жоғарыдағы талдаулардан өз қалауларымен келгендердің саны аз болғанына қарамастан, қызметкерлердің көпшілігі өз таңдауларына өкінбейтіндерін, аталған мамандықтың өздеріне ұнайтындарын көруге болады. Алайда, сауалға қатысқан 25% адамның жауаптары көңілге күдік ұялатады.

Біздің әріптестеріміздің пікірінше кітапханашылар үшін ең маңызды кәсіби қасиеттер ретінде төмендегі көрсеткіштер аталды:

1.Кәсібилік -58 (74%)

2.Адамдармен қарым-қатынас жасай білу – 43 (55%)

3.Жалпы мәдениеттілік -38 (49%)

Біліктілік -26 (33%)

Креативтілік -10 (13%)

Басқа қасиеттер – 4 (5%)

Алынған жауаптардан біздің қызметкерлердің кәсібилік пен адамдармен қарым-қатынас жасай білуді алдыңғы орынға қоятыны белгілі болды. Аталған пікірмен барлығының келісетіні сөзсіз.

Сізді жұмыста не қанағаттандырмайды? деген сұраққа бірде-бір адам мамандықтың өзі қанағаттандырмайды деп жауап бермеген. Басым көпшілігі еңбекақының төмендігіне наразы екендерін 63 адам (80 %) атаған және мұндай жауаптың жаңалық емес екені де белгілі. Ұжымдағы психологиялық ахуал 22 адамды (28%) қанағаттандырмайтын болып шықты. Мұндай жауап бізді біршама таңданысқа ұшыратқанымен келесі сұрақтың жауаптары мұның сырын ашып беруге көмегін тигізді. 2 адамды (2%) қызмет барысында жоғарылаудың

жоқтығы толғандыратын болса, 5 адам (6 %) өзге себептерді көрсеткендерімен нақты қандай екенін айтпаған.

Кітапхана қызметкерлерінің ұжым мүшелерімен қарым-қатынасы негізінен жоғары деңгейде болғанымен - 58 (74%), басқа да көрсеткіштер баршылық, мысалы, іскерлік 29 адам (37%), шиеленісті – 1 (1%), жауап беруге қиналамын – 2 (2%) адам. Солай бола тұра, *Кітапханаға қандай өзгерістер енгізу керек?* деген сұраққа 31 адам (40%) психологиялық ахуалдың өзгертілуі, 13 адам (17%) басқару әдісін өзгерту, 12 адам (15%) қазіргі заманға сай жаңа лауазымдар енгізу, 11 адам (14%) жаңа құрылымдық бөлімдер ашу, 14 адам (18%) басқалар деп жауап берген. Жалпы жүргізілген талдау кітапхана құрылымын қайта қарап, кадрлардың жаңадан тағайындалуының қажеттілігін және кітапхананы дамыту жоспарына өзгерістер енгізу қажет екендігін көрсетеді. Кітапхана басшылары мен кітапхананың ұжым мүшелері ұжымдағы әлеуметтік-психологиялық ахуалды жақсартудың жолдарын ойластырғандары жөн.

41 адам (52%) кітапханаға психологиялық көмек көрсету қызметі қажет деп есептесе, 12 адам (15%) қажеті жоқ деп санайды. Аталған сұрақтың жауаптарына қарағанда кітапханаға психолог қызметі артық болмас еді деуге болады.

Кітапханашы мамандығының болашағының мол екеніне 45 адам (58%) сенеді және оның болашағы ақпараттық жаңа технологиялармен тікелей байланысты деп есептесе, 3 адам (3%) сенімсіздік танытып, 4 адам (5%) жауап бере алмаған.

60 кітапханашы (77%) кітапхананың негізгі міндеті ретінде білім және ақпарат көздерін жинақтап, сақтап және оларды таратып отыру деп есептесе, 21 адам (27%) оқуға деген қажеттілік пен кітапхана қызметін пайдалану мәдениетін тәрбиелеу, 16 адам (20,5%) халыққа білім беру, демалысты және рухани қарым-қатынасты ұйымдастыру, 8 адам (10%) барлық білім беру орындарына көмек көрсету деп түсінеді.

Бұл сұраққа жауаптардың нұсқаларын дайындау барысында біздің Чуваштық әріптестеріміз кітап оқуға деген жалпы қызығушылықтың төмендеуі жағдайында кітапханашылардың міндеті ретінде азаматтардың бойында кітап оқуға деген қызығушылықты қалыптастыруды бірінші кезекке қойған секілді. Егер кітапханашылар кітап оқуға деген қызығушылықты жүзеге асыра алатын болса, онда басқа да мақсаттардың орындалуына қол жеткізілген болар еді. Солай бола тұра, сауалнамаға қатысқандардың 77 пайызы сұраныс болмаған жағдайда ақпараттан еш пайда жоқ екенін ұмытып, екінші нұсқаны таңдаған.

Сауалнамаға қатысқан 53 адам *кітапхананың болашағын* (68%) ақпараттық технологияны кешенді түрде пайдалану арқылы, 23 адам (30%) кітапхана қызметінің аясын кеңейту арқылы, 18 адам (23%) жұмыс істеу үшін қазіргі кездегіден де жақсы жағдай жасау арқылы елестеді.

Осылайша, кітапханашылар өз мамандықтарының болашағын кітапхана жұмыстарын автоматтандыру мен толықтай компьютерлік жүйеге көшірумен, ақпараттарды жеткізу технологиясын жетілдірумен байланыстырады.

60 адам (77%) біздің кітапханамыз қазіргі заманғы талаптарға белгілі бір деңгейде ғана жауап береді деп есептесе, 12 адам (15%) қазіргі заманғы

талаптарға толықтай жауап береді деп санайды, 1 адам (1%) мүлдем жауап бермейді деп санаса, 6 адам (7,6%) сұраққа жауап бере алмаған.

Біздің пікірімізше 12 адамның кітапхана қазіргі кездің талаптарына толықтай жауап береді деп санаулары өздерін асыра бағалау болып табылады. 60 адам «белгілі бір деңгейде» деген жауапты таңдаған. Бұл жауаптардан кітапхана қызметкерлерінің қазіргі заманғы кітапханалардың деңгейі қандай дәрежеде екенін жақсы түсінетінін және біздің қанша тырысқанымызбен бұл көрсеткіштерден әлі алыс екенімізді көруге болады.

«Сіздің жеке басыңыз үшін кітапхана бұл - ...» деген сұраққа 66 адам (85%) ақпарат пен білім алудың көзі, 15 адам (19%) адамдармен қарым-қатынас жасау мүмкіндігі, 9 адам (11%) қайырымды ұжым мүшелері, 6 адам (8%) басқалар деп жауап берсе, қызықтырмайтын мекеме деген жауап нұсқасын ешкім таңдамаған болып шықты.

«Сіз өз жұмысыңыздың мақсаты неде деп білесіз?» деген сұраққа сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі – 45 адам (58%) бір ауыздан барлық оқырмандардың сұраныстарын қанағаттандыру үшін қолдан келгеннің барлығын жасау керек деп жауап берген. 28 адам (36%) кітапхана мен оның қорларының әрбір тұрғын үшін қажеттілік болатындай жағдайға қол жеткізу керек деген болса, 9 адам (11,5%) кітапханаға оқырмандарды неғұрлым көбірек тарту керек деп жауап берген. Жауаптың бұл нұсқалары өзара тығыз байланысты екенін ескере отырып әріптестеріміздің көпшілігінің өздерінің кәсіби міндеттерін дұрыс түсінетіндерін атап өту керек. Тек 2 адам ғана (2%) жауап беруге қиналатындықтарын білдірген.

Көпшілікпен атқарылатын шаралардың ішінен біздің қызметкерлердің бірінші кезекте белгілі адамдармен кездескілері келетіндерін 54 адам (69%), 14 адамның (18%) әңгімелесулерді, пікірлесулерді, дөңгелек үстелдерді, 7 адамның (8%) кештерді, викториналарды, 5 адамның (6 %) тағы басқаларды қалайтындары белгілі болды. 7 адам (9%) кітапхана қызметкерлеріне «өте жақсы», 45 адам (58%) «жақсы», 24 адам (30%) «қанағаттанарлық» деген баға қойса, «нашар» деген бағаны ешкім таңдамаған.

6 адам (7%) кітапхана басшылығының жұмысына «өте жақсы», 50 адам (60%) «жақсы», 27 адам (32%) «қанағаттанарлық», 1 адам «нашар» деген баға берген. Аталған нәтижені біздің пікірімізше жақсы көрсеткіш деуге әбден болады. Бұл көрсеткіш қызметкерлердің жұмыс жағдайымен және ұжымдағы ахуалмен келісетінін көрсетеді.

Басқа жұмысқа ауысуға мүмкіндік туа қалған жағдайда 55 адам (71%) өз орындарында қалатынын, 19 адам мамандығын өзгертетінін айтқан. Бұл еңбекақының төмендігіне қарамастан кітапханашылардың өз мамандықтарын сүйетіндерін, олардың басқа жұмыс іздемей, ұжымның құрамында қалуға дайын екендерін көрсетеді.

Бізді қызықтырған тағы бір мәселе - әріптестеріміздің қандай әдебиеттерді оқитындары болды. Кітап оқымайтын кітапханашыны көзге елестетудің өзі қиын екені белгілі. Бұл бағытта да әріптестеріміз біздің көңілімізден шықты деуге болады. Кітапханашылардың барлығы салалық әдебиеттерді оқитын болып шықты. Қызметкерлердің 29 (37%) жаратылыстану-ғылыми әдебиеттерді, 31 (40%) медициналық әдебиеттерді, 25 (32%)

әдебиеттану, 30 (38%) үй шаруашылығы, 24 (30%) өнер, 24 (30%) ауыл шаруашылығы саласындағы әдебиеттерді, 17 (22%) басқа салалар бойынша әдебиеттерді оқитындары белгілі болды.

Әріптестеріміздің көркем әдебиетке деген талғамдары да әр түрлі болып шықты. Олардың ішінде махаббат пен тыңшылар тақырыбындағы романдар да, классикалық шығармалар да, қазіргі заманғы авторлар мен шетел авторлары да бар. Әріптестеріміздің ішінен тек төртеуінің ғана қазақстандық авторларды атағандары көңілге кірбің ұялатады. Олар: Б.Мұқай, Д.Рамазан, М.Әуезовтың «Абай жолы». Осы себепті де біліктілікті арттыруға арналған сабақтарды өткізу кезінде жүргізілетін әдебиеттерге шолу жасау барысында аталған мәселені атап өту қажет секілді.

Біздің келіншектеріміздің сүйікті істері келесідей болып шықты: үй шаруашылығы – 7, кітап оқу – 14, бағбандық, орманда демалу – 12, саяхатқа шығу – 2, мұражайларға, киноға, театрға бару – 1, сурет салу – 2, теледидар қарау – 1, компьютерде жұмыс істеу – 1, ән салу – 1, сөзжұмбақтар шешу – 2, қонаққа бару – 1.

Талдау негізінде келесідей қорытынды жасуға болады: зерттеуге қатысқан кітапханашылардың көпшілігін аталған мамандық бойынша дұрыс таңдау жасаған тәжірибелі кітапханашылар деуге болады. Олар кітапханашы үшін ең басты қасиет - кәсібилік және адамдармен қарым-қатынас жасай білу деп есептейді.

Ұжымның келешекте дами түсуін қамтамасыз ету үшін кітапхана құрылымы мен кадрларды орналастыру мәселесін қайта қарастырып, оның даму жоспарына өзгерістер енгізудің қажеттілігі туындап отыр. Басшылар мен кітапхананың ұжым мүшелері ұжымдағы әлеуметтік-психологиялық ахуалды жақсартудың жолдарын ойластырғандары жөн.

Қазақ жазушылары мен ақындарының өмірлері мен шығармашылықтары туралы шолулар өткізу дайындалсын.

Сауалнама

Сауалнаманың барлық саны – 90, өңделгені – 78

Неліктен Сіз кітапханашы мамандығын таңдадыңыз?

Туыстарымның кеңесімен -16 (20,5%)

Кездейсоқ таңдау - 21 (27%)

Қалауым бойынша - 8 (10%)

Жұмыстың қажеттілігі - 20 (25,6 %)

Басқа себептер - 16 (20,5%)

Сіздің біліміңіз Сізге жүктелген кәсіби міндеттерді орындауға жеткілікті ме?

Иә, жеткілікті - 30 (38,5%)

Жеткіліксіз, біліктілігімді арттырғым келеді -13 (16,6%)

Жеткіліксіз, өз бетімше білімімді жетілдіріп жүрмін - 30 (38,4%)

Сіздің жұмысқа деген көзқарасыңыз

Өз жұмысымды сүйемін және құрметтеймін - 46 (59%)

Істеп жүрмін, себебі, әйтеуір бір жұмыс істеу керек - 8 (10%)
Қызықты, шығармашылыққа толы, беделді қызмет деп есептеймін – 25 (32%)
Қиналуды қажет етпейтін, біршама тыныш жұмыс деп есептеймін – 4 (5%)
Қызықсыз, бірқалыпты және беделсіз деп есептеймін - 1 (1%)
Жауап беруге қиналамын - 7(9%)

Сіздің ойыңызша кітапханашының ең маңызды кәсіби қасиеті қандай болуы керек?

Кәсібилік - 58 (74%)
Біліктілік - 26 (33%)
Креативтілік - 10 (13%)
Мәдениеттілік - 38 (49%)
Адамдармен қарым-қатынас жасай білу – 43 (55%)
Басқа қасиеттер – 4 (5%)

Сіздің әріптестеріңізбен ара қатынасыңыз

Тілектестік - 58 (74%)
Іскерлік - 29 (37%)
Шиеленісті - 1 (1%)
Жауап беруге қиналамын - 2 (2%)

Сіздің ойыңызша кітапханашы мамандығының болашағы бар ма?

Иә – 45 (58%)
Жоқ - 3 (3%)
Тұтасымен және толығымен ақпараттық жаңа технологиялармен байланысты болады - 34 (43,5%)
Жауап беруге қиналамын - 4 (5%)

Сіздің ойыңызша кітапхананың басты міндеті не?

Кітапхана қызметін пайдалануды және оқуға деген қажеттілікті тәрбиелеу - 21 (27%)
Білім және ақпарат көздерін жинау, сақтау және тарату - 60 (77%)
Барлық білім беру мекемелеріне көмек көрстеу - 8 (10%)
Халық арасында ағартушылық жұмыстарын жүргізу, олардың сұхбаттасуларын және демалысын ұйымдастыру - 16 (20,5)

Сіз кітапхана болашақта қандай болады деп ойлайсыз?

Кешенді ақпараттық технологияларды пайдаланады - 53 (68%)
Кітапхана қызметтерінің қолдану аясын кеңейте түседі - 23 (30%)
Жұмыс істеу жағдайын жақсартта түседі - 18 (23%)

Сіз өз жұмысыңыздың мақсаты неде деп білесіз?

Бұл сұраққа сауалнамаға қатысқандардың көпшілігі бір ауыздан кітапхананың әрбір тұрғын үшін қажеттілік болатындай жағдайға қол жеткізу қажеттігін және оқырмандардың сұраныстарын қанағаттандыру үшін қолдан келгеннің барлығын жасау керектігін айтқан. Жауаптың бұл нұсқалары өзара тығыз байланысты екенін ескере отырып әріптестеріміздің көпшілігінің өздерінің кәсіби міндеттерін дұрыс түсінетіндерін атап өту керек.

Кітапханаға оқырмандарды неғұрлым көбірек тарту - 9 (11,5%)
Кітапхана мен оның мүмкіндіктерінің әрбір тұрғын үшін қажеттілік болатындай жағдайға қол жеткізу - 28 (36%)

Барлық оқырмандардың сұраныстарын қанағаттандыру үшін қолдан келгеннің барлығын жасау - 45 (58%)

Жауап беруге қиналамын - 2 (2%)

Сіздің ойыңызша біздің кітапхана қазіргі кездегі талаптарға сай келе ме?

Иә, толығымен - 12 (15%)

Жекелеген жағдайда ғана - 60 (77%)

Мүлдем сай келмейді - 1 (1%)

Жауап беруге қиналамын - 6 (7,6%)

Сізді жұмыста не қанағаттандырмайды?

Кәсіптің өзі

Ұжымдағы психологиялық ахуал - 22 (28%)

Еңбекақының аздығы - 63 (81%)

Қызмет барысындағы өсу мүмкіндігінің жоқтығы - 2 (2%)

Басқа жағдайлар - 5 (6 %)

Сізге кәсіби біліктілікті арттырудың қандай жолдары ұнайды?

Жалпы семинарлар - 21 (27%)

Қызметкерлерді санаттары бойынша саралай оқыту - 24 (31%)

Өз бетімше - 28 (36%)

Республика деңгейіндегі оқытулар - 23 (29%)

Тағы басқалар - 4 5%

Кітапханаға қандай өзгерістер енгізу керек?

Қазіргі кездегі қолданылып жүрген жаңа лауазымдарды енгізу - 12 (15%)

Жаңа құрылымдық бөлімдер ашу - 11 (14%)

Психологиялық ахуалды өзгерту - 31 (40%)

Басқару әдістерін өзгерту - 13 (17%)

Тағы басқалар - 14 (18%)

Сіздің жеке басыңыз үшін кітапхана бұл - ...

Ақпарат пен білім алудың көзі - 66 (85%)

Адамдармен әңгімелесудің мүмкіндігі - 15 (19%)

Әрқашан қолдау көрсетуге дайын ұжым мүшелері - 9 (11%)

Қызығушылық тудырмайтын мекеме - 0

Тағы басқалар - 6 (8%)

Сіз көпшілікпен атқарылатын қандай шараларға қатысқанды қалар едіңіз?

Белгілі адамдармен болатын кездесулер - 54 (69%)

Кештер, викториналар - 7 (8%)

Әңгімелесулер, пікірлесулер, дөңгелек үстелдер - 14 (18%)

Тағы басқалар - 5 (6 %)

Сіздің ойыңызша кітапханаға медициналық-психологиялық қызмет керек пе?

Сіз жыл сайынғы медициналық аурудың алдын алу мақсатындағы тексеруден өтуді қажет деп санайсыз ба? Олай болатын болса, қандай маманның кеңестерін алғыңыз келеді?

Иә - 41 (52%)

Жоқ - 12 (15%)

Сіз кітапхана қызметкерлерін қалай бағалайсыз?

Өте жақсы - 7 (9%)

Жақсы - 45 (58%)

Қанағаттанарлық - 24 (30%)

Нашар

Кітапхана басшылығының жұмыстарын қалай бағалайсыз?

Өте жақсы - 6 (7%)

Жақсы - 50 (64%)

Қанағаттанарлық - 27 (35%)

Нашар – 1

Сізге таңдау жасауға мүмкіндік беретін жағдай туды, сіз

а) өз орныңызда қала бересіз - 55 (71%)

б) кәсібіңізді өзгертесіз - 19 (25%)

Сіз салалық әдебиеттерді жиі оқисыз ба?

Жаратылыстану-ғылыми әдебиеттер - 29 (37%)

Медициналық әдебиеттер - 31 (40%)

Әдебиеттану туралы - 25 (32%)

Өнер туралы - 24 (30%)

Ауыл шаруашылығы туралы - 24 (30%)

Үй шаруашылығы - 30 (38%)

Тағы басқалар - 17 (22%)

Сіздің жасыңыз

20-30 - 14 (18%)

31-40 - 16 (20,5%)

41-50 - 32 (41%)

51-58 - 17 (22%)

Біліміңіз

Кітапханалық жоғары - 31 (40%)

Арнайы орта - 13 (16,6%)

Басқа саладағы жоғары - 39 (50%)

Арнайы орта

Басқа -2 (2%)

Еңбек өтіліңіз

25 жылдан жоғары - 18 (23%)

11 жылдан 15 жылға дейін - 7 (9%)

5 жылға дейін - 18 (23%)

6 жылдан 10 жылға дейін - 11 (14%)

16 жылдан 25 жылға дейін -25 (32%)

Сегодня, когда возникают споры о том, нужна ли библиотека обществу, на наш взгляд, важно анализировать перспективы наших профессиональных организаций и профессии в целом. Незаменимым инструментом для анализа, корректировки в работе являются социологические опросы и исследования.

С этой целью в ноябре – декабре 2009 года прошло анкетирование среди сотрудников ОУНБ им. Л.Н.Толстого. Проводя данное исследование, мы опирались на опыт наших коллег из Павлодарского государственного университета им. С. Торайгырова и библиотекарей из Чувашии. Нас заинтересовали их исследования, т.к. на наш взгляд, для успешного дальнейшего развития нам также необходимо иметь представление об уровне профессионального развития коллектива.

Главная задача, которую мы преследовали - составить социально-психологическую характеристику библиотекарей и показателей их профессионального сознания. Мы попытались изучить современные профессиональные ориентиры библиотекарей, выявить представления о будущем библиотек, определить пути развития библиотечной профессии, факторы поднятия её статуса.

Всего было распространено 90 анкет – это количество работающих библиотекарей, на вопросы анкеты ответили 78 респондентов.

Все респонденты – женщины в возрасте от 20 до 63 лет. Основной возраст 41-50 лет – 32 человека, от 51 до 58 и выше – 17 человек, от 31 - до 40 лет - 16 человек, от 20 до 30 лет - 14 человек.

70 человек имеют высшее образование, из них высшее – библиотечное - 31, средне-специальное -13 человек. 25 человек имеют стаж работы от 16 до 25 лет, 18 человек свыше 25 лет, по 18 человек от 6 до 15 лет и до 5 лет.

Таким образом, анализ возрастного ценза, производственного стажа и образования позволяет сделать вывод, что подавляющее большинство участников исследования – опытные библиотекари, зрелые люди.

Для большинства опрошенных – 21 человек (27%), выбор профессии был случайным, 20 человек (25,6 %) - объясняют свой выбор необходимостью в работе, 16 человек (20,5%) ответили, что на выбор профессии повлияли родственники, только 8 (10%) респондентов пришли в библиотеку по призванию, 16 человек (20,5%) затруднились с ответом.

Как показал анализ, 30 респондентов (38,5%) считают себя профессионально образованными, 30 (38,4%) - постоянно занимаются самообразованием, 13 (16,6%) считают, что знаний недостаточно и хотели бы повысить квалификацию.

Из *форм повышения квалификации* предпочтение отдали самообразованию -28 (35%), дифференцированному обучению по категориям сотрудников -24 (30 %), хотели бы обучаться на республиканском уровне -23 (29%), на общих семинарах -21 (26%), другое выбрали 4 человека (5%), но что именно не пояснили.

Предпочтение, отданное обучению на республиканском уровне, вполне понятно, но не зависит от администрации и методической службы. Самообразование не требует специальных форм обучения. Это — потребность и необходимость для всех, кто хочет быть хорошим специалистом.

Видимо назрела необходимость подумать о новой современной системе повышения квалификации. Это тема для размышления, в первую очередь, для методической службы библиотеки.

Несмотря на то, что всего 8 % пришли по призванию, 46 человек (50%) любят и уважают свою работу; 25 человек (30%) считают её интересной, творческой, престижной и только 8 человек (10%) работают, потому, что надо где-то работать, 4 человека (5%) считают работу библиотекаря спокойной, не требующей особого напряжения, скучной, монотонной и не престижной -1 человек (1%), затруднились ответить -7 человек (9%).

Таким образом, из этого можно сделать вывод, что хотя процент осознанно сделавших выбор не большой, большая часть не жалеет о своём выборе и нашли себя в данной профессии. Но, ответы 25% респондентов настораживают.

Наиболее важными на взгляд наших коллег профессиональными качествами библиотекаря являются:

1. Профессионализм -58 (74%)
2. Умение общаться с людьми – 43 (55%)
3. Общая культура -38 (49%)
- Компетентность -26 (33%)
- Креативность -10 (13%)
- Другое – 4 (5%)

Таким образом, наши сотрудники во главу угла ставят профессионализм и умение общаться с людьми. Мы также разделяем данное мнение.

На вопрос *Что не удовлетворяет Вас в работе?* Ни один не ответил, что не удовлетворяет сама профессия. Абсолютное большинство не довольны низкой зарплатой -63 (80 %) и этот ответ не принес неожиданностей. Психологический климат в коллективе не удовлетворяет 22 человека (28%), данный ответ нас несколько удивил и ответы на следующий вопрос объясняют почему. Отсутствие возможности продвижения по службе беспокоит только 2 человека (2%), другое написали 5 человек (6 %), но не пояснили, что именно.

Отношения с коллективом у сотрудников библиотеки, в основном доброжелательные -58 (74%), деловые у 29 человек (37%), конфликтные -1 (1%), затруднились ответить -2 человека (2%). Тем не менее, на вопрос *«Какие перемены нужны в библиотеке?»* 31 человек ответили - изменение психологического климата (40%), изменение стиля руководства написали 13 человек (17%), введение новых современных должностей -12 (15%), создание новых структурных подразделений -11 (14%), другое -14 (18%). В целом же анализ приводит к выводу о необходимости пересмотра структуры библиотеки и кадровых перестановок, внесения изменений в план ее развития. Руководству и коллективу библиотеки стоит задуматься о мерах по улучшении социально-психологического климата в коллективе.

41 человек (52%) считают, что в библиотеке необходима медико-психологическая служба, 12 человек (15%) что нет. Судя по ответу на предыдущий вопрос анкеты, должность психолога в библиотеке не помешала бы.

45 человек (58%) считают, что будущее у профессии библиотекаря есть и оно будет целиком и полностью связано с новыми информационными технологиями - 34 (43,5%), пессимистично настроены 3 человека (3%) и затруднились ответить 4 человека (5%).

Главную миссию библиотеки библиотекари видят в сборе, сохранении и распространении источников знаний и информации - 60 человек (77%).

В воспитании потребности в чтении и пользовании библиотекой - 21 человек (27%), в просвещении населения, организация досуга и интеллектуального общения - 16 (20,5), в помощи образовательным учреждениям всех видов - 8 (10%).

Формулируя варианты ответов на этот вопрос, наши коллеги из Чувашии предполагали, что в условиях повсеместной утраты интереса к книге, главное — воспитание у людей потребности в чтении. Если библиотекари сумеют стимулировать интерес к чтению, тогда будут успешнее реализованы и другие цели. Впрочем, 77 процентов респондентов отдали предпочтение второму варианту, забыв о том, что информация не представляет никакой ценности, если она не востребована.

Библиотека будущего видится с комплексным использованием информационных технологий - 53 респондента (68%), с расширенным количеством предоставляемых библиотечных услуг - 23 респондента (30%), более комфортными условиями работы - 18 (23%)

Итак, перспективы своей профессии библиотекари видят в автоматизации и компьютеризации библиотечного дела, интеграции технологии доставки информации.

60 человек (77%) считают, что наша библиотека соответствует современным требованиям лишь в какой-то мере, полностью - 12 человек (15%), совершенно не соответствует - 1 (1%), затруднились ответить - 6 (7,6%).

То, что 12 респондентов уверены, что библиотека соответствует всем современным требованиям, на наш взгляд, завышенная самооценка. 60 респондентов выбрали ответ — «в какой-то мере». Можно сделать вывод, что сотрудники нашей библиотеки - люди, имеющие представление о том, какой должна быть современная библиотека, и понимающие, что пока по многим причинам требуемого уровня мы не достигли, хотя пытаемся соответствовать современным требованиям.

На вопрос *«Лично для Вас библиотека это...»* респонденты ответили: источник информации и знаний - 66 (85%), возможность общаться с людьми - 15 (19%), всегда доброжелательный коллектив - 9 (11%), непривлекательное учреждение - 0, другое - 6 (8%) Это неплохой результат, так как в совокупности все мнения говорят о том, что библиотека востребована обществом, нужна пользователям.

В ответе на вопрос *«Какой Вы видите конечную цель своего труда?»* многие респонденты были единодушны — нужно сделать всё возможное для удовлетворения всех читательских запросов - 45 (58%)

Добиться того, чтобы библиотека и её ресурсы стали необходимы каждому жителю - 28 (36%)

Привлечь в библиотеку как можно больше читателей - 9 (11,5%)

Поскольку эти варианты взаимосвязаны, большинство коллег правильно понимает профессиональную задачу. Затруднились ответить - 2 (2%)

Из форм массовой работы, в которых хотели бы участвовать наши сотрудники на первом месте встречи с интересными людьми -54 (69%), беседы, дискуссии, круглые столы -14 (18%), вечера, викторины -7 (8%), другое -5 (6%)

Оценку «Отлично» персоналу библиотеки дали 7 человек (9%), хорошо -45 (58%), удовлетворительно - 24 (30%), плохо - 0.

Руководству библиотеки оценку «Отлично» поставили 6 человек (7%), Хорошо - 50 (60%), удовлетворительно -27 (32%), плохо -1.

Данный результат, на наш взгляд, также хороший. Он свидетельствует, что персонал в целом доволен условиями работы и коллективом.

Если обстоятельства предоставят возможность выбора останутся на своей работе -55 человек (71%), сменят профессию 19 (25%). Значит, несмотря на низкую оплату труда, библиотекари из-за любви к своей профессии не собираются на другие места, а готовы оставаться в коллективе.

Ещё один вопрос, который нас интересовал – книжные пристрастия наших коллег. Ведь невозможно себе представить нечитающего библиотекаря. И здесь наши коллеги нас не разочаровали. Отраслевую литературу читают практически все сотрудники библиотеки: Естественно-научную -29 (37%);

По медицине -31 (40%);

По литературоведению -25 (32%)

По домоводству -30 (38%)

По искусству -24 (30%)

По сельскому хозяйству -24 (30%)

Другую -17 (22%)

Вкусы к художественной литературе также очень разнообразные – здесь и любовные и шпионские романы, классика, современные и зарубежные авторы. Но, к сожалению, лишь четверо назвали казахстанских авторов – Мукай Б., Рамазан Д., М. Ауэзова «Абай жолы». Видимо, этот факт надо учесть при проведении обзоров литературы для коллег на занятиях по повышению квалификации.

Любимые занятия наших женщин - домоводство - 7, чтение – 14, садоводство, прогулки в лесу – 12, путешествия – 2, посещение музеев, кино, театров - 1, рисование - 2, телевизор - 1, компьютер – 1, пение - 1, разгадывание кроссвордов - 2, походы в гости- 1

Таким образом, можно сделать вывод: подавляющее большинство участников исследования – опытные библиотекари, которые нашли себя в данной профессии. Главными необходимыми качествами библиотекаря считают профессионализм и умение общаться с людьми.

Для дальнейшего успешного развития коллектива назрела необходимость пересмотра структуры библиотеки и кадровых перестановок, внесения изменений в план ее развития. Руководству и коллективу библиотеки стоит задуматься о мерах по улучшении социально-психологического климата в коллективе.

Подготовить цикл обзоров о жизни и творчестве казахских писателей и поэтов.

Анкета

Всего анкет 90, обработано 78.

Мотивы Вашего выбора профессии библиотекаря

Совет родственников -16 (20,5%)

Случайный выбор - 21 (27%)

По призванию - 8 (10%)

Необходимость в работе - 20 (25,6 %)

Другое - 16 (20,5%)

Достаточно ли Вашего образования для выполнения поставленных перед Вами профессиональных задач

Да, достаточно - 30 (38,5%)

Недостаточно, хотели бы повысить квалификацию -13 (16,6%)

Недостаточно, занимаюсь самообразованием - 30 (38,4%)

Ваше отношение к работе

Люблю и уважаю свою работу - 46 (59%)

Работаю, потому что надо где-то работать - 8 (10%)

Считаю интересной, творческой, престижной – 25 (32%)

Считаю спокойной, не требующей особого напряжения – 4 (5%)

Считаю скучной, монотонной и не престижной - 1 (1%)

Затрудняюсь ответить - 7(9%)

Наиболее важные, на Ваш взгляд, профессиональные качества библиотекаря

Профессионализм - 58 (74%)

Компетентность - 26 (33%)

Креативность - 10 (13%)

Общая культура - 38 (49%)

Умение общаться с людьми – 43 (55%)

Другое – 4 (5%)

Какие у Вас отношения с коллективом

Доброжелательные - 58 (74%)

Деловые - 29 (37%)

Конфликтные - 1 (1%)

Затрудняюсь ответить - 2 (2%)

Как Вы думаете, есть ли будущее у профессии библиотекаря

Да – 45 (58%)

Нет - 3 (3%)

Будет целиком и полностью связано с новыми информационными технологиями - 34 (43,5%)

Затрудняюсь ответить - 4 (5%)

Какова, на Ваш взгляд, главная миссия библиотеки

Воспитание потребности в чтении и пользовании библиотекой - 21 (27%)

Сбор, сохранение и распространение источников знаний и информации - 60 (77%)

Помощь образовательным учреждениям всех видов - 8 (10%)

Просвещение населения, организация досуга и интеллектуального общения - 16 (20,5)

Какой Вам видится библиотека будущего?

Библиотека с комплексным использованием информационных технологий - 53 (68%)

С расширенным количеством предоставляемых библиотечных услуг - 23 (30%)

С более комфортными условиями работы - 18 (23%)

Какой Вы видите конечную цель своего труда?

В ответе на этот вопрос многие респонденты были единодушны — нужно добиться того, чтобы библиотека стала необходимой каждому жителю, и сделать все возможное для удовлетворения читательских запросов. Поскольку эти варианты взаимосвязаны, большинство коллег правильно понимает профессиональную задачу.

Привлечь в библиотеку как можно больше читателей - 9 (11,5%)

Добиться того, чтобы библиотека и её ресурсы стали необходимы каждому жителю - 28 (36%)

Сделать всё возможное для удовлетворения всех читательских запросов - 45 (58%)

Затрудняюсь ответить - 2 (2%)

Как Вы считаете, соответствует ли наша библиотека современным требованиям

Да, полностью - 12 (15%)

В какой-то мере - 60 (77%)

Совершенно не соответствует - 1 (1%)

Затрудняюсь ответить - 6 (7,6%)

Что не удовлетворяет Вас в работе?

Сама профессия

Психологический климат в коллективе - 22 (28%)

Низкая зарплата - 63 (81%)

Отсутствие возможности продвижения по службе - 2 (2%)

Другое - 5 (6%)

Какие формы повышения квалификации Вы предпочитаете?

Общие семинары - 21 (27%)

Дифференцированное обслуживание по категориям сотрудников - 24 (31%)

Самообразование - 28 (36%)

Обучение на республиканском уровне - 23 (29%)

Другое - 4 (5%)

Какие перемены нужны в библиотеке?

Введение новых современных должностей - 12 (15%)

Создание новых структурных подразделений - 11 (14%)

Изменение психологического климата - 31 (40%)

Изменение стиля руководства - 13 (17%)

Другое - 14 (18%)

Лично для Вас библиотека это...

Источник информации и знаний - 66 (85%)

Возможность общаться с людьми - 15 (19%)

Всегда доброжелательный коллектив - 9 (11%)

Непривлекательное учреждение - 0

Другое - 6 (8%)

В каких формах массовой работы Вы хотели бы участвовать

Встреча с интересными людьми - 54 (69%)

Вечера, викторины - 7 (8%)

Беседы, дискуссии, круглые столы - 14 (18%)

Другое - 5 (6%)

Как Вы думаете, необходима ли в библиотеке медико-психологическая служба?

Видите ли Вы необходимость в ежегодных медико-профилактических осмотрах. Если да, то консультацию какого специалиста Вы хотели бы получить?

Да - 41 (52%)

Нет - 12 (15%)

Какую оценку Вы бы дали персоналу библиотеки?

Отлично - 7 (9%)

Хорошо - 45 (58%)

Удовлетворительно - 24 (30%)

Плохо

Какую оценку Вы бы дали руководству библиотеки?

Отлично - 6 (7%)

Хорошо - 50 (64%)

Удовлетворительно - 27 (35%)

Плохо - 1

Обстоятельства предоставляют Вам возможность выбора:

а) останетесь на своей работе - 55 (71%)

б) смените профессию 19 (25%)

Как часто Вы читаете отраслевую литературу:

Естественно-научную - 29 (37%)

Медицинскую - 31 (40%)

Литературоведению - 25 (32%)

Искусству - 24 (30%)

Сельскому хозяйству - 24 (30%)

Домоводству - 30 (38%)

Другое - 17 (22%)

Ваш возраст

20-30 - 14 (18%)

31-40 - 16 (20,5%)

41-50 - 32 (41%)

51-58 - 17 (22%)

Образование

Высшее библиотечное - 31 (40%)

Средне-специальное - 13 (16,6%)

Высшее другое - 39 (50%)

Средне-специальное

Другое - 2 (2%)

Стаж работы

Свыше 25 лет - 18 (23%)

От 11 до 15 лет - 7 (9%)

До 5 лет - 18 (23%)

От 6 до 10 лет - 11 (14%)

От 16 до 25 лет - 25 (32%)

Қазіргі кезде қандай кітап оқып жүрсіз?

Книга, которую сейчас читаете

Витал Д. «Ключ»
Джойс Милдрман,
Хайям О.Рубаи
Гришковец «Рубцы на теле»
Булгаков «Кастанеда»
Ахматова А.
Браун Дэн «Ангелы и демоны»
Аджи М. «Полынь половецкого поля»
Левитина «Дилетант»
Абрамова «Психология управления»
Кинг С.
Михалков С. «Два брата – две судьбы»
Гоголь Н.В. «Мёртвые души»
Сэлинджер «Женская логика»
Стендаль «Красное и чёрное»
Японская поэзия – танки
Улицкая,
Рыбаков
Энциклопедия молодой женщины
Булгаков «Мастер и Маргарита»
Воронина Е. «Лето в сосняках»
Моруа А. Эссе
Эюскинд П. «Парфюмер»
Айтматов Ч. «Плаха»
Полякова Н. «Остановись, подумай, не спеши».
Толстая Е. «Адмирал»
Кагорлицкий Б. «Марксизм, библиография»
Мукай Б.
Рамазан Д.
Ауэзов «Абай жолы»
Крестовский «Петербургские трущобы»
Литвак «Психология айкидо»
Дыхательная гимнастика
Акунин Б. «Азазель»
«Раздельное питание»
Сулова А.И. «Рябиновый вкус»
Маккалоу К. «Поющие в терновнике»
Лесюэр М.»Женщины»
Нилин П. «Испытательный срок»
Смехов «Увидеть Париж и отдохнуть»
Достоевский Ф. «Идиот»
Акунин Б. «Шпионский роман»
Вишневский «Постель»

Қандай кітап оқығыңыз келеді?

Хотели бы прочитать

Рубина Д.
Мураками
Харпер Ли «Убить пересмешника»
Кронин А. «Кастанеда»
Лирика «Золотого» века
Олеша Ю.»Книга прощения»
Античных авторов
Г.Бельгер
Коэльо П.
Поттер Г.
Манн «Конец легенды»
Кекильбаев «История казахов
Оренбуржья»
Акунин Б. «Нефритовые чётки»
Мопассан
Джойс Д.
Айтматов Ч. Шмелёв
«Тысяча и одна ночь» на казахском языке
Мураками
Булгаков «Мастер и Маргарита»
Тьюсон Д.
Кретер О. «Типы людей и бизнес».